

Euroopan Alueiden komitean suuntaa antava lausunto aiheesta ”Ilman puhtautta koskevan EU-politiikan tulevaisuus nollapäästötavoitteen yhteydessä”

(2020/C 324/06)

Esittelijä: János Ádám KARÁCSONY (HU, EPP), Tahitótfalun kunnanvaltuuston jäsen
Viiteasiakirja: Suuntaa antava lausunto

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

Alustavat huomautukset

1. suhtautuu myönteisesti uuden Euroopan komission ehdottamaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan⁽¹⁾, myrkyttömään ympäristöön tähtäävään nollapäästötavoitteeseen – joka on yksi kolmesta uuden ympäristökomissaarin mainitsemasta painopisteestä – ja ennen kaikkea ilman, veden ja maaperän suojelua koskevaan nollapäästötoiminta-suunnitelmaan, joka on määrä hyväksyä vuonna 2021.
2. panee merkille, että EU:n kansalaiset tukevat kunnianhimoisia toimia ilman laadun parantamiseksi yhä laajemmin, kuten vuonna 2019 tehdyssä erityiseurobarometri-tutkimuksessa ilmanlaatua koskevista asenteista todettiin. Nuorten voimakkaan ympäristöliikkeen ilmaisema kasvava huoli ilman saastumisesta on lähtökohta alan kunnianhimoisille toimille.
3. toteaa, että ilman saastuminen on edelleen Euroopan suurin ympäristöön liittyvä terveysriski, joka aiheuttaa vuosittain lähes 500 000 ennen aikaista kuolemaa (kymmenen kertaa enemmän kuin liikenneonnettomuudet). Ilman saastuminen liittyy hengityselinsairauksiin ja sydän- ja verisuonitauteihin, aivohalvauksiin ja syöpään. Sillä on myös merkittäviä haitallisia vaikutuksia ilmastoon, ekosysteemeihin, rakennettuun ympäristöön – kulttuuriperintö mukaan lukien – ja talouteen.
4. toteaa, että covid-19-pandemiasta saadut kokemukset on tärkeää ottaa huomioon tulevissa toimintapolitiikoissa. Ilmanlaadun ja covid-19-tartuntojen seurausten vakavuuden välillä saattaa olla yhteys⁽²⁾, ja sen vuoksi ilman saastumisen torjunnan tulee kuulua EU:n elpymissuunnitelman ensisijaisiin tavoitteisiin. Toisaalta liikenteen, teollisuustuotannon ja muun toiminnan huomattava väheneminen liikkumisrajoitusten aikana johti ilmansaasteiden ja melusaasteen huomattavaan vähentymiseen. Kansalaiset pystyivät näkemään selvemmin, että terveellisempi ympäristö, vähäisempi liikenne, väljemmät julkiset tilat sekä luontopohjaiset ratkaisut ovat keskeisiä heidän hyvinvointinsa kannalta. Tälle historialliselle tilaisuudelle rakentaa jotain parempaa on vahva tuki.
5. panee merkille, että ilman laatu on Euroopassa parantunut asteittain viime vuosina, mutta monet jäsenvaltiot eivät täytä nykyisiä normeja ja yli puolet niistä on tällä hetkellä rikkomusmenettelyjen kohteena. Komitea panee myös merkille, että pienhiukkaset (PM_{2,5}), jotka ovat yksi vaarallisimmista saasteista ihmisen hengityselimille, eivät ole vähentyneet Euroopassa merkittävästi.
6. arvostaa jäsenvaltioiden, EU:n toimielinten ja kansainvälisten organisaatioiden tekemää työtä ilman saastumisen arvioimiseksi ja siihen puuttumiseksi⁽³⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi

⁽²⁾ Äskettäin julkaistun typpidioksidipitoisuuksia (NO_x) koronavirustaudin (covid-19) kuolleisuuteen vaikuttavana tekijänä arvioivan tutkimuksen Assessing nitrogen dioxide (NO_x) levels as a contributing factor to coronavirus (COVID-19) fatality mukaan 4 443 kuolemasta 78 prosenttia tapahtui neljällä alueella Pohjois-Italiassa ja yhdellä alueella Madridin ympäristössä Espanjassa. Näillä viidellä alueella yhdistyivät pahimmalla tavalla typpidioksidipitoisuudet ja ilmanvirtausolosuhteet, jotka estivät ilmansaasteiden hälvenemisen.

⁽³⁾ Euroopan komissio on kehittänyt ja toteuttanut EU:n puhdasta ilmaa koskevaa toimintakehystä edelleen: kansallisia päästövähennysvelvoitteita koskevalla direktiivillä, joka korvasi kansallisia päästörajoja koskevan direktiivin, otettiin käyttöön päästövähennysvelvoitteet vuosille 2020–2029 ja vuoden 2030 jälkeiselle ajalle, puhdasta ilmaa käsittelevä eurooppalainen foorumi on osoittautunut hyödylliseksi foorumiksi ilmanlaatua koskeville keskusteluille, ja ilmanlaatudirektiivien toimituustarkastuksen päätelmät on julkaistu. Neuvosto antoi äskettäin päätelmänsä ilmanlaadun parantamisesta. Euroopan tilintarkastustuomioistuin on julkaissut erityiskertomuksen N:o 23/2018 – ”Ilman pilaantuminen: terveyttämme ei edelleenkään suojella riittävästi” (EUVL C 324, 13.9.2018, s. 12), ja Maailman terveysjärjestö (WHO) on parhaillaan tarkistamassa ilmanlaatua koskevia ohjearvoja, jotta mahdolliset uudet ohjearvot voitaisiin julkaista vuonna 2021.

7. toistaa kehotuksensa ottaa käyttöön yhdenmukainen lähestymistapa ja ongelmiin niiden lähteellä puuttuva kunnianhimoinen EU-politiikka ja kytkä EU:n immissiopolitiikka ja emissiopolitiikka toisiinsa sekä tavoitetaso että aikataulujen osalta ⁽⁴⁾. Komitea kehottaa ottamaan huomioon päätelmät AK:n alueellisten keskustusten kuulemisesta ⁽⁵⁾, jossa tarkasteltiin EU:n ilmanlaatu koskevien direktiivien ja kansallisia päästörajoja koskevan direktiivin täytäntöönpanoa, sekä suositukset, jotka se esittää aiheesta ”Kohti kahdeksatta ympäristöä koskevaa toimintaohjelmaa” antamassaan lausunnossa ⁽⁶⁾.

8. muistuttaa alue- ja paikallisviranomaisilla tällä alalla olevasta erityisestä vastuusta tulevia sukupolvia kohtaan samoin kuin nykykansalaisia ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä kohtaan ja on covid-19-kriisin aikana saatujen kokemusten perusteella vakuuttunut muutoksen mahdollisuudesta. Komitea esittää sen vuoksi seuraavat suositukset:

Mahdolliset uudet aloitteet

Lainsäädäntötoimet

9. panee merkille toimivuustarkastuksessa tehdyn havainnon, jonka mukaan ilmanlaatudirektiivit ovat olleet osittain tehokkaita ilman laadun parantamisessa, mutta parantamisen varaa on edelleen. AK suositaa, että WHO:n suositusten pohjalta olisi harkittava ultrapienien hiukkasten ja mustahiilen sisällyttämistä tarkistukseen, koska molemmat aiheuttavat huomattavia terveyshaittoja. Terveysvaikutusten osalta painopistettä olisi siirrettävä niin, että ilmanlaadun arvioinnin sijaan mitattaisiin pikemminkin ihmisten altistumista ilmansaasteille. Komitea odottaa aikanaan tulevia olennaisia lainsäädäntöehdotuksia ja osallistuu tarvittaessa näihin menettelyihin esittämällä ehdotuksia paikallisesta ja alueellisesta näkökulmasta.

10. on samaa mieltä siitä, että nykyiset seuranta koskevat säännöt tarjoavat hyvän perustan vertailukelpoisten ja luotettavien ilmanlaadun mittauksien hankkimiselle. Yksittäisten jäsenvaltioiden suunnittelema seuranta järjestelmiä olisi kuitenkin edelleen yhdenmukaistettava. AK suositaa, että paikallis- ja alueviranomaiset otetaan tiiviimmin mukaan erityisten mittaustapausten sijainnin määrittelyyn.

11. kiinnittää Euroopan tilintarkastustuomioistuimen kertomuksen tavoin huomiota siihen, että EU:n ilmanlaatu normit asetettiin lähes 20 vuotta sitten ja että osa niistä on huomattavasti löyhempiä kuin WHO:n ohjeet ja ihmisten terveyteen kohdistuvia vaikutuksia koskevien viimeisimpien tieteellisten tulosten mukainen taso.

12. tukee Euroopan komission ilmoitusta ehdottaa ilmanlaatu normien mukauttamista lähemmäs WHO:n ohjeita, joita ollaan parhaillaan tarkistamassa, mutta kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin. Ottaen huomioon sellaisten jäsenvaltioiden suuri määrä, jotka eivät täytä nykyisiä normeja, on asianmukaista antaa tarvittaessa lisäapua täytäntöönpanoa varten ja asettaa tarkasti valvotut määräajat, joiden kuluessa niitä on ryhdyttävä noudattamaan. AK katsoo, että päästöjä koskevat säännöt ovat erityisen tehokas lähestymistapa, ja suositaa siksi, että niiden tiukentamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Samaan aikaan komitea pitää ilahduttavana, että eräät jäsenvaltiot, alueet tai kunnat voivat noudattaa ja jo noudattavatkin halutessaan tiukempia raja-arvoja omasta aloitteestaan.

13. korostaa tarvetta keskittyä enemmän päästöjen sääntelyyn, koska sen avulla voidaan paremmin saavuttaa puhdasta ilmaa koskevat tavoitteet vähentämällä päästöjä niiden lähteellä (saastumisen ehkäiseminen). Kansallisia päästörajoja koskevat direktiivissä asetetaan jäsenvaltioille kunnianhimoisia vähennyssitoumuksia, mutta myös EU:n laajuisia alakohtaisia säännöksiä tarvitaan. EU:n lainsäädännöllä voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset, koska tiukemmilla paikallisilla päästöjen vähentämistä koskevilla vaatimuksilla voi olla kielteisiä taloudellisia vaikutuksia. EU:n lainsäädännöllä olisi estettävä myös saasteiden kulkeutuminen toiseen paikkaan, esimerkiksi naapurikaupunkien, -maiden tai -maanosien välillä tai siten, että Länsi-Euroopan kaupungeissa kiellettyjä dieselautoja viedään sieltä Itä-Eurooppaan, Afrikkaan tai muualle maailmaan. Eräisiin osa-alueisiin, joilla ei ole toistaiseksi lainsäädäntöä, olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. Näihin kuuluvat (sisä)vesiliikenne, muut kuin pakokaasuista aiheutuvat tieliikenteen päästöt (renkaiden ja jarrujen kuluminen), dieselgeneraattorit (aggregaatit), lentoliikenne ja pienet (lämpötehoaan alle yhden megawatin) polttolaitokset, kuten asunnoissa käytettävät puun- ja hiilenpolttuunit ja lämmityskattilat. Erityistä huomiota on kiinnitettävä todellisiin ajo-olosuhteisiin ja käyttöolosuhteisiin.

⁽⁴⁾ Euroopan ilmanpuhtautta koskeva toimenpidepaketti <https://cor.europa.eu/EN/our-work/Pages/OpinionTimeline.aspx?opId=CDR-1217-2014>

⁽⁵⁾ <https://cor.europa.eu/fi/news/Pages/consultation-air-quality.aspx>

⁽⁶⁾ EUVL C 168, 16.5.2019, s. 27.

Rahoitus

14. toteaa, että ilmanlaatua koskeviin toimiin, ilmanlaatusuunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen sekä yleisesti ilmanlaadun reaaliaikaiseen seurantaan ja parantamiseen ei ole riittävästi kohdennettua EU:n rahoitusta. Rahoituksen hakuprosessia pidetään myös vaikeana, joten sitä on yksinkertaistettava huomattavasti, jotta varmistettaisiin rahoituspyyntöjen tuloksellisuus. Varojen keräämisen tätä rahoitusta varten on perustuttava saastuttaja maksaa -periaatteeseen.

15. panee merkille, että vakava hiukkassaasteongelma koskee erityisesti EU:n suuria kaupunkitaajamia, voimakkaasti teollistuneita alueita ja köyhimpiä alueita, joiden ongelmana on usein myös energiaköyhyys. Tästä syystä alakohtaisia siirtymiä (maatalous, liikenne, teollisuus ja energia) ja ilman saastumista olisi käsiteltävä yhdenmukaisesti ja räätälöityä lähestymistapaa noudattaen. Rahoitus on olennaisen tärkeää, koska taloudelliset resurssit vaikuttavat merkittävästi ilmanlaatuohjelmien onnistumiseen. Lisäksi eräät alueet kärsivät epäsuotuisten sosioekonomisten olosuhteiden lisäksi myös haitallisista maantieteellisistä tai ilmastollisista oloista ja tarvitsevat sen vuoksi lisätukea ilman saastumisen torjumiseen.

16. korostaa kestäväpohjaisuuteen siirtymisen haasteellisuutta paikallis- ja alueyhteisöille, ilmanlaadun parantaminen mukaan luettuna. Komitea suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon ”EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina” ja kehottaa komissiota yksinkertaistamaan ja lisäämään mahdollisuuksia saada EU:n rahoitusta, erityisesti EAKR:stä, Life-ohjelmasta, maaseuturahastosta ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, keinona saavuttaa laajempia, myös ilmanlaatua hyödyttäviä tavoitteita, erityisesti niitä, jotka sisältyvät ilmanlaatudirektiivien mukaisiin ilmanlaatusuunnitelmiin. Tässä yhteydessä vaikutusten maksimoimiseksi on olennaisen tärkeää varmistaa EU:n rahoittamien hankkeiden sekä valtio-, alue- ja paikallistason viranomaisten toimintapolitiikkojen johdonmukaisuus. Komitea kehottaakin jäsenvaltioita sekä Euroopan komissiota edistämään tiivistä yhteistyötä alue- ja paikallisviranomaisten kanssa asianmukaisten strategioiden, politiikkojen ja ohjelmien kehittämisessä.

17. kehottaa ottamaan käyttöön kannustimia tai tunnustuksia alue- ja paikallisviranomaisten myönteiselle toiminnalle.

Täytäntöönpanon tehostaminen

Monitasoinen hallinto, yhteistyö sekä täytäntöönpano ja sen valvonta

18. panee merkille, että toimivuustarkastuksessa tuodaan esiin täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia ja todetaan, että puutteelliset ilmanlaatusuunnitelmat ja jäsenvaltioiden vähäinen sitoutuminen asianmukaisiin toimiin ovat johtaneet huomattaviin viivästyksiin ilmanlaatonormien noudattamisessa. Komitea huomauttaa, että yhtenä keskeisenä syynä ilmanlaatusuunnitelmien heikkoon tehoon on ollut myös se, etteivät EU:ssa aikaisemmin käytössä olleet ajoneuvopäästöjen raja-arvot soveltuneet todellisiin ajo-olosuhteisiin.

19. toteaa, että ilmansaasteet ovat peräisin erilaisista lähteistä: luonnollisista, rajatylittävistä, kansallisista, alueellisista ja paikallisista (myös katutasen) lähteistä. Ilman saastumisen torjumiseksi päästöjä olisi vähennettävä kaikilla tasoilla niin, että kukin niistä kantaa oman osuutensa vastuusta. Jotta tilanne paransi käytännössä, tarvitaan tiivistä ja entistä tehokkaampaa yhteistyötä ja viestintää hallinnon eri tasojen välillä. Alueviranomaisilla voisi olla koordinoiva rooli paikallisen ja kansallisen tason välillä, ja hyviä käytäntöjä olisi kerättävä ja jaettava. Yhteistyötä olisi laajennettava yrityksiin, tiedelaitoksiin ja muihin asiaankuuluviin sidosryhmiin sekä kattamaan myös suuri yleisö.

20. toteaa, että erityisiä välineitä, kuten vertaisperiaatteella toimiva TAIEX-EIR-väline, on jo saatavilla ja että useat jäsenvaltiot sekä paikallis- ja alueviranomaiset käyttävät niitä menestyksekkäästi.

21. suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen saada aikaan valtiosta toiseen tapahtuvan ilman epäpuhtauksien kulkeutumisen torjuntaa koskeva kansainvälinen sopimus. Sekä Euroopan komissio että jäsenvaltiot osallistuvat tiiviisti tiettyihin työryhmiin ja yhteistyöohjelmiin, jotka perustuvat LRTAP-yleissopimukseen eli valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevaan yleissopimukseen (lyhyemmin ilmaistuna YK:n Euroopan talouskomission UNECEn kaukokulkeutumissopimus). AK suhtautuu myönteisesti myös viime vuonna käynnistettyyn ilman saastumista käsittelevään kansainväliseen yhteistyöfoorummiin, joka voisi vauhdittaa ilmanlaadun parantamista kaikkialla maailmassa levittämällä ja jakamalla tähän mennessä kerättyä tietoa. Komitea korostaa myös, että paikallis- ja alueviranomaisten välinen rajatylittävä yhteistyö (sekä EU:ssa että EU:n ulkorajojen yli) voi olla tärkeää ja että eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymän (EAYY) väline voi tarjota hyödyllisen kehyksen tällaisille aloitteille.

22. korostaa monialaisen yhteistyön sekä asiaan liittyvien politiikanalojen välisen johdonmukaisuuden tarvetta. Toimenpiteillä olisi puututtava yhdenmukaisesti kaikkiin ilman saastumisen lähteisiin: liikenteeseen (sekä tie- että muu liikenne), energiantuotantoon (myös asuntojen lämmitys), maatalousalaa ja teollisuuteen, ja samalla olisi otettava huomioon muut asiaan liittyvät osa-alueet, kuten ilmastonmuutos ja terveys. Nämä politiikat voisivat hyödyttää toisiaan (esim. energiansäästötoimet), mutta joissakin tapauksissa (esim. biomassan polttamisen edistäminen tai dieselautojen tukeminen) niillä voi olla kielteisiä vaikutuksia ilmanlaatuun. Olisi hyödynnettävä synergiaetuja ja pyrittävä välttämään vaikutuksiltaan haitallisia säännöksiä. Nykyisten ilmanlaatuavoitteiden saavuttamiseksi olisi hyödynnettävä kaikkia asiaan liittyviä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toimia: nollapäästötoimintasuunnitelman lisäksi myös vuoteen 2030 ulottuvaa biodiversiteettistrategiaa, Pellolta pöytään -strategiaa, kiertotalouden toimintasuunnitelmaa, kestävä ja älykästä liikkumista sekä ilmastolakia.

23. panee merkille, että maatalous on toistaiseksi vähiten tehokas ala päästöjen vähentämisessä (ammoniakki on yksi hiukkasten lähtöaineista). Vaikka maatalouden päästöjen hillitsemiseksi on jo käytettävissä teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä, niitä ei vielä käytetä laajalti. Yhteistä maatalouspolitiikkaa (YMP) on uudistettu jo useaan kertaan sen ympäristökestävyyden parantamiseksi, joten sen olisi palveltava näitä tarkoituksia paremmin. Neuvotteluissa YMP:n tulevaisuudesta vuoden 2020 jälkeen olisi harkittava uusia tai tiukempia toimenpiteitä, esimerkiksi ekojärjestelmiä.

24. suhtautuu myönteisesti Euroopan komission aikomukseen lisätä toimia päästöttömän liikenteen edistämiseksi. Olisi harkittava vähäpäästöisten vyöhykkeiden ja etenkin nollapäästövyöhykkeiden yhdenmukaistamista kaikkialla Euroopassa. Tiedostaen sen, että saasteiden väheneminen covid-19-pandemian aiheuttamien rajoitustoimien alaisilla alueilla on väliaikaista, kaupungit ovat jo ryhtyneet toimiin liikenteen vaikutusten vähentämiseksi – jalkakäytäviä on laajennettu, mikroliikenneväyliä lisätty, nopeusrajoituksia alennettu jne. Lisäksi on käynyt ilmi, että julkisen liikenteen tarjoajille olisi annettava kiireellisesti (EU:n) rahoitusta, jotta ne voivat jatkaa toimintaansa ja uudistaa ajoneuvokantaansa vähemmän saastuttavilla ajoneuvoilla ja jotta näin voitaisiin estää siirtyminen yksityiseen moottorikäyttöiseen liikenteeseen. Komitea korostaa, että eurooppalaisten valmistajien kilpailukyky tulee ottaa huomioon, kun harkitaan ja ehdotetaan tiukempia päästönormeja bensiini- ja dieselajoneuvoille. Komitea peräänkuuluttaa suunnitelmaa polttomootoreista luopumiseksi tieliikenteessä ja arvostaa niitä jäsenvaltioita, alueita ja kaupunkeja, jotka ovat jo asettaneet takarajan polttomootoriautojen sallimiselle. AK vastustaa polttomootoriajoneuvojen ostotukia. Komitea ehdottaa muun muassa päästöttömän ajoneuvoteknologian edistämistä ja Euroopan rautatieverkkoon tehtävien investointien vauhdittamista myös mahdollisina toteuttamiskelpoisina vaihtoehtoina työmatkalaisille.

25. kiinnittää huomiota ongelmaan, joka liittyy asuntojen lämmittämiseen kiinteillä polttoaineilla. Nykyinen ekosuunnittelulainsäädäntö ei näytä tarjoavan asianmukaista ratkaisua tähän. Komitea odottaakin, että Euroopan komissio käsittelee tätä kysymystä kiertotalousstrategiaan sisältyvien kestäviin tuotteisiin liittyvien aloitteiden yhteydessä. Lisäksi pienituloiset tarvitsevat merkittävää tukea (energiaköyhyys) paitsi vanhojen laitteiden korvaamiseksi myös energiatehokkaiden laitteiden kohtuuhintaisen käytön ja huollon varmistamiseksi. Tässä yhteydessä on energiatehokkuuden parantamiseksi myös arvioitava tilapäisiä kannustimia rakennusten peruskorjausta varten. Euroopan komission olisi harkittava myös asuntojen lämmitykseen käytettävien polttoaineiden laatua koskevien sääntöjen käyttöönottamista ja luotava muun muassa taloudellisia kannustimia tätä tarkoitusta varten.

26. kannustaa jäsenvaltioita laatimaan ja ajantasaistamaan kansalliset ilmansuojeluohjelmat kiireellisesti ja ottamaan paikallis- ja alueviranomaisten panoksen huomioon ohjelmia laadittaessa ja tarkistettaessa.

Kansalaisten osallistaminen

27. toteaa, että olemassa olevia tietotekniikkaratkaisuja, matkapuhelinsovelluksia ja muita asiaankuuluvia välineitä olisi hyödynnettävä enemmän kansalaisille tiedottamisessa niin, että ilmansaasteiden aiheuttama näkymätön vaara saisi lisää näkyvyyttä yleisen tietoisuuden lisäämiseksi. Tiedon olisi oltava helposti ymmärrettävää ja helposti saatavilla, ja siinä on otettava huomioon terveysnäkökohdat. Euroopan ilmanlaatuindeksin nykyinen verkkosivusto⁽⁷⁾ tarjoaa kattavaa tietoa ilmanlaadusta Euroopassa, mutta se on suhteellisen heikosti tunnettu, joten siitä olisi tiedotettava laajemmin. Sivustoa olisi parannettava myös mallintamisen avulla, jotta ilmanlaatua koskevia tietoja voitaisiin tarjota sellaisille alueille, pienille kylille ja maaseutualueille, missä ilmanlaatua ei mitata seuranta-asemilla.

(7) <http://airindex.eea.europa.eu>

28. suositaa, että kansalaistieteen harjoittamista tehostetaan. Kansalaisten tiedesovellukset eivät voi korvata seurantatietoja, koska tietojen laatu on huomattavasti heikompi, mikä on tehtävä selväksi kansalaisille, mutta ne voivat täydentää niitä tarjoamalla täsmällisempiä tietoja ilman saastumisen suuntauksista. Samalla osallistetaan kansalaiset aktiivisesti mukaan toimintaan ja lisätään heidän tietoisuuttaan. Edullisten anturien luotettavuuden parantamiseen liittyvää tutkimustoimintaa olisi tuettava ja nopeutettava. Myös Euroopan standardointikomitean (CEN) nykyinen työ, joka koskee pienten ilmanlaatumittareiden standardeja ja ilmanlaadun mallintamista, on tärkeää ja tervetullutta.

29. suositaa, että suurelle yleisölle tiedotetaan sekä ongelmista että toimien mahdolliset myönteiset tulokset osoittavista parannuksista, myös nollapäästöisten energiamuotojen, kuten uusiutuvista energialähteistä saatavan energian tai ydinenergian, mahdollisuuksista, jotta jäsenvaltiot sekä paikallis- ja alueviranomaiset voivat saada toimenpiteille tukea.

30. huomauttaa, että kansalaisten rooli ilman saastumisen hillitsemisessä on merkittävä erityisesti heidän muuttaessaan omaa käyttäytymistään elämänsä eri osa-alueilla (kuten liikkuminen, lämmitys, ruoka sekä yleinen kulutus) ja että monet heistä ovat yhä suurelta osin tietämättömiä tästä (vaikkakin yleinen tietoisuus vaihtelee huomattavasti EU:n sisällä). Päästöjen vähentäminen on riippuvaista kansalaisten panoksesta, joten heidät olisi otettava entistä tiiviimmin mukaan päätöksentekoon jo varhaisessa vaiheessa kehitettäessä ilmanlaatusuunnitelmia ja -toimenpiteitä. Ilmanlaatusuunnitelmiin olisi lisäksi sisällytettävä sääntelytoimenpiteiden ohella myös toimenpiteitä, joiden avulla edistetään ja tuetaan kansalaisten valvutumista ja liikkumistapojen muutoksia, esimerkiksi auton käytön vähentämistä. Paikallis- ja alueviranomaiset voivat helpottaa tätä työtä käyttämällä ClairCityn kaltaisia järjestelmiä. Komitea kehottaa kuitenkin myös tunnustamaan ja levittämään laajalti kansalaisia osallistavia paikallisia aloitteita, kuten puiden istuttaminen ja viherseinien rakentaminen kaupungeissa, sillä tällainen toiminta puhdistaa ja jäähdyttää kaupunki-ilmaa.

Yhdenmukaistaminen, ohjeistus ja täytäntöönpanosäädökset

31. kannattaa erityisesti paikallis- ja alueviranomaisille suunnitellun lisäohjeistuksen laatimista ilmanlaadun raportoinnista ja mallintamisesta, koska niillä on tällä alalla merkittävä rooli. Raportointivälineissä (myös sähköisessä raportoinnissa) olisi otettava huomioon paikallisviranomaisten tarpeet. Paikallisviranomaisilla ei välttämättä aina ole henkilöstöä, jolla on tarvittavaa teknistä osaamista tai vaadittava englannin kielen taito. Sähköisen raportoinnin parantamisessa olisi otettava huomioon paikallisten ja alueellisten käyttäjien erityispiirteet ja varmistettava, että paikallis- ja alueviranomaisille osoitetut raportointitehtävät ovat johdonmukaisia niiden toimivaltuuksiin ja resursseihin nähden.

Osallistuminen verkostoihin ja aloitteisiin

32. panee merkille, että ilman saastumiseen liittyviä ongelmia käsitteleviä aloitteita ja verkostoja on jo paljon (EU:n kaupunkiagendan ilmanlaatumuutos, puhdasta ilmaa kaupungeissa käsittelevä UNECE:n kaukokulkeutumissopimuksen⁽⁸⁾ asiantuntijajaneeli, puhdasta ilmaa käsittelevä eurooppalainen foorumi, kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirja jne.). Monet näistä tuovat merkittävää lisäarvoa ilman puhtautta koskevaan politiikkaan, ja AK kannustaakin paikallis- ja alueviranomaisia osallistumaan tiiviimmin tällaisiin EU-tason toimiin.

33. suhtautuu myönteisesti Euroopan komission uuteen Green City Accord -aloitteeseen, jolla pyritään parantamaan EU:n ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoa. Green City Accord -aloite tai AK:n ja Euroopan komission perustama ympäristöyhteistyön tekninen foorumi voisi olla hyödyllinen työkalu, jonka avulla voitaisiin ohjata paikallis- ja alueviranomaisia toteuttamaan niiden tarpeita parhaiten vastaavia aloitteita. Näiden foorumien puitteissa olisi myös autettava kartoittamaan ja luokittelemaan käytettävissä olevat välineet, ohjeasiakirjat ja muu asiaankuuluva tuki, jota on saatavissa UNECE:n kaukokulkeutumissopimuksesta, Euroopan komissiolta, Yhteiseltä tutkimuskeskukselta, Euroopan ympäristökeskukselta tai milta tahansa muulta verkostolta tai organisaatiolta, joka voisi auttaa paikallis- ja alueviranomaisia niiden työssä ilmanlaadun parantamiseksi. Lisäksi olisi tarjottava myös erityisasiantuntemusta ja teknistä tukea (esim. paikallisten päästökartoitusten kehittäminen, vähäpäästöisten alueiden nimeäminen, SHERPA-mallin käyttö jne.), koska paikallis- ja alueviranomaiset tarvitsevat koulutusta näiden välineiden käyttämiseksi.

Seuraavat vaiheet

34. kehottaa Euroopan komissiota vahvistamaan edelleen EU-tason päästösääntöjä tietyiltä osin ja ryhtymään lisätoimiin tehokkaan ja vahvistetun horisontaalisen ja vertikaalisen yhteistyön varmistamiseksi. Samalla komitea kehottaa jäsenvaltioita sekä paikallis- ja alueviranomaisia etsimään entistä parempia yhteistyö- ja viestintämenetelmiä.

⁽⁸⁾ Valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskeva yleissopimus.

35. suositaa, että nimetyillä ilmanlaatualueilla ilmanlaatusuunnitelmista vastaaville paikallisviranomaisille ja akkreditoituille ilmanlaatuajärjestöille tarjotaan helposti saatavilla olevaa rahoitusta ja että etusijalle asetetaan alueet, joilla ilman saastuminen on vakavampaa.

36. kiinnittää huomiota tarpeeseen koordinoita ja hallinnoida asiaankuuluvia verkostoja, aloitteita, välineitä ja ohjeistusta, joista saadaan jo nyt laajalti tietoa ja kokemusta ja jotka auttaisivat paikallis- ja alueviranomaisia kehittämään ilmanlaadun parantamiseen tähtäävää työtään teknisen lisäasiantuntemuksen ja ohjeistuksen avulla.

Bryssel 2. heinäkuuta 2020.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Apostolos TZITZIKOSTAS
